

CD KLASSIEK

Stielkennis
Johannes Brahms

Het Franse Wanderer Trio behoort zonder meer tot de top wanneer het gaat om het vertolken van de grootmeesters vanaf het einde van de achttiende tot halfweg de twintigste eeuw. Dat is niet enkel af te leiden uit de naamkeuze van het ensemble. *Wanderers Nachtlied* is niet voor niets een prachtig gedicht van Goethe. De heren beschikken ook over knappe instrumenten uit die tijd. Dat vervangt beslist niet stielkennis, maar het helpt wel bij het produceren van de typische sound.

Een tiental jaar geleden bracht het Wanderer Trio de drie klassieke pianotrio's van Brahms uit, aangevuld met een klavierkwartet. Nu ligt er alweer een nieuwe editie in de winkel met opnieuw een pianokwartet, dit keer het intieme derde kwartet opus 60. Het andere werk op de nieuwe cd is de originele versie (35 jaar eerder gecomponeerd dan de 'gebruikelijke' versie) van Brahms' pianotrio opus 8.

Johannes Brahms (1833-1897) was een eeuwige twijfelaar en dat niet enkel in de liefde. Hij bleef maar herwerken en bijpoetsen. Zo duurde het bijna twintig jaar

alvorens hij tevreden was met de herwerkingen van zijn pianokwartet. Net daarom echter is het zo interessant om eens de eerste, nog wat ruwe en jeugdig enthousiaste versie van het trio opus 8 te kunnen beluisteren.

De Wanderers spelen opus 8 prachtig als een meesterwerk van een jong genie, niet als de eerste aanzet van een compositie die pas vele jaren later in een veel meer gladgestreken vorm voltooid zou zijn. Met zijn muziek wil de jeugdige componist niets uitbeelden of oproepen. Voor hem volstaat de muziek en de melodische inhoud zelf, voor zover die de complex dooreen geweven melodische lijnen op een organische manier samenhouden. Dat dichte weefsel is typisch voor de meester.

Dit is een cd die een Brahms ten gehore brengt in zijn volle grandeur en wiens muziek toch lichtvoetig blijft. De jeugdversie van zijn pianotrio opus 8 is daarmee in ere hersteld. Of die de meer klassieke, latere versie zal verdringen, dat laten we over aan de geschiedenis. (JC)

Johannes Brahms, *Piano Quartet Op. 60. Piano Trio Op. 8*, door het Wanderer Trio [Jean-Marc Phillips-Varjabédian (viool), Raphaël Pidoux (cello) & Vincent Coq (piano)] & Christophe Gaugué (altviool), Harmonia Mundi, HMC 902 222, 23 euro.

CD KLASSIEK

Klein werk
Ludwig van Beethoven

Bagatellen zijn kleinigheden en ook de aanduiding voor kleine muziekstukken. Beethoven (1770-1827) componeerde enkel verzamelingen van bagatellen voor piano, met als bekendste het onsterfelijke *Für Elise*, dat pas in 1867 werd gepubliceerd, veertig jaar na de dood van de componist.

Zes bagatellen opus 126 is het laatste werk voor piano van Ludwig van Beethoven en ontstond haast tegelijk met diens negende symfonie. In 1825, twee jaar vóór de dood van de componist, werden ze gepubliceerd. Beethoven vond het zelf een van de beste pianostukken van zijn hand.

De componist was tijdens het componeren al volledig doof en

kon slechts schriftelijk communiceren. Toch zijn het verbazend lichtvoetige werkjes. De Argentijnse pianist Nelson Goerner nam de zes bagatellen op, samen met pianosonate 29 in Bes-majeur, opus 106, bijgenaamd *Hammerklavier*, uit 1819. De bijnaam toont dat Beethoven componeerde voor een modern instrument. Lange tijd had het werk de naam onuitvoerbaar te zijn, tot Franz Liszt het in 1836 speelde.

Het album biedt de toevoeging een ander beeld van de late Beethoven en diens laatste pianowerken. „Nooit was een afscheid zo sereen”, lezen we in het boekje bij het album. (EDS)

Ludwig van Beethoven, *Sonata No. 29 'Hammerklavier' Bagatelles Op. 126*, door Nelson Goerner (piano), Alpha 239, 23 euro.

BOEK GESCHIEDENIS

Chinees communisme
Frank Dikötter

Op 16 juli 1966 zwom de 72-jarige Mao Zedong, de leider van de Volksrepubliek China, de rivier Yangtze over, als bewijs dat hij de touwtjes in handen had. De gebeurtenis wordt nu beschouwd als het eerste grote feit in de Culturele Revolutie (1966-1976), een periode in de recente geschiedenis van de volksrepubliek

waarin de communistische partij werd gezuiverd van 'reactionaire' elementen en de samenleving en economie onder dwang werden gecollectiviseerd.

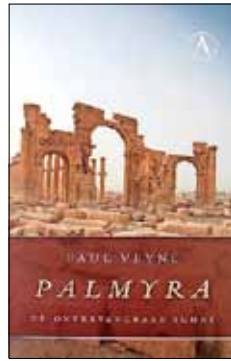
Godsdienst en traditionele cultuur werden genadeloos onderdrukt. Gedurende tien jaar verloren miljoenen mensen het leven als gevolg van de maatschappelijke chaos die de beweging meebracht. Vooral de middenklasse, maar ook gematigde partijleden moesten het gelag betalen. De Culturele Revolutie eindigde pas bij de dood van Mao in 1976 en de daarop volgende arrestatie van de zogeheten Bende van Vier, onder wie Mao's weduwe Jiang Qing.

De Nederlandse historicus Frank Dikötter, hoogleraar in Hongkong, schreef drie turven over de geschiedenis van het moderne China. In het pas verschenen *De Culturele Revolutie* biedt hij ons een genuanceerd beeld op Mao's laatste jaren en doorprikt hij enkele taaie mythes. De Cul-

turele Revolutie is niet te vergelijken met de Holocaust. Het was een extreme situatie die op vele fronten tot verlies leidde. Een van de resultaten was volgens de auteur ook het failliet van de planeconomie en de marxistisch-leninistische principes. Om te overleven in de chaos grepen kaderleden en dorpelingen terug naar methodes uit het verleden, zoals boeren in gezinsverband. Het maakte de weg vrij voor de eigen vorm van kapitalisme dat China vandaag kenmerkt. (EDS)

Frank Dikötter, *De Culturele Revolutie. Een volksgeschiedenis 1962-1976*, Spectrum, Houten-Antwerpen, 2016, 459 blz., ISBN 978 90 4910 650 8.

BOEK ACTUALITEIT

Verdwenen stad
Paul Veyne

Paul Veyne, geboren in 1930, geldt als een van Frankrijks belangrijkste historici. Hij doceerde Romeinse geschiedenis aan het befaamde Collège de

France in Parijs, bovenal een onderzoeksinstituut. Als archeoloog begeleidde hij opgravingen in de ruïnes van Palmyra, in Syrië. In de oudheid stond die stad in de woestijn bekend als de stad met de duizend zuilen.

In augustus 2015 bliezen terroristen wat restte van de tempels van Palmyra op. Tot dan was het een van de gaafst bewaarde Romeinse tempelcomplexen ter wereld. Die handelsstad op de zijderoute bloeide immers vanaf de eerste eeuw na Christus, maar werd later verlaten.

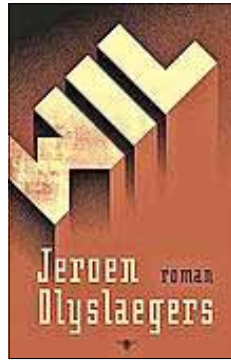
Maar toen werd de tempel van Baal-Shamin opgeblazen. Volgens Veyne deed Islamitische Staat dat niet omdat het gebouw een relict was van een heidense godsdienst, maar omdat het een object was van verering door hedendaagse westerlingen. De isla-

misten willen hun afschuw voor de westerse cultuur uiten door te vernielen wat Europeanen hoogachten.

In 251 werd Palmyra een vazal van Rome, vandaar Veynes belangstelling. In zijn 'requiem' voor de stad looft hij haar multiculturaliteit en haar talloze tempels voor uiteenlopende godsdiensten. (EDS)

Paul Veyne, *Palmyra. De onvervangbare schat*, Athenaeum-Polak & Van Gennep, Amsterdam, 2016, 126 blz., 17,50 euro, ISBN 978 90 2530 438 8.

BOEK ROMAN

Zwarte stad
Jeroen Olyslaegers

De voorbije jaren verschenen in het Duitse taalgebied enkele schitterende romans over de Tweede Wereldoorlog, geschreven door vertegenwoordigers van een generatie die geen rechtstreekse band meer heeft met de wereldbrand. Met zijn complexe roman *Wil* sluit de Antwerpse auteur Jeroen Olyslaegers op zijn beurt aan bij het historische onderzoek van de jongste decennia naar bezetting en collaboratie in Vlaanderen.

Hoofdpersonage is Wilfried Wils, hulpagent in Antwerpen en dichter in wording. In de jaren

1940 raakt hij betrokken bij de Jodenvervolging in de Scheldestad. Kern van het boek is de gedetailleerde beschrijving van de pogrom op paasmaandag 1941, een van de ergste publieke daden van antisemitisme.

Nijdig Baardje, Wils' artistieke mentor, sleurt de politiemandichter mee naar de bioscoop voor een vertoning van een nationaalsocialistische propagandafilm, waarna een opgehitste menigte naar de synagoge aan de Van de Nestlei trekt. Nijdig Baardje lijkt sterk op een van de beruchte Antwerpse Jodenjagers die door historicus Lieven Saerens werden geïdentificeerd. Net als die man overlijdt Nijdig Baardje lang na de oorlog in de gevangenis aan een hartaanval.

Wil is bovenal echter een Antwerpenroman. De buurt rond het Centraal Station is bijna een personage in het verhaal. Om dat tot leven te wekken, kiest de auteur voor een eigensoortig dialectisch taalregister dat doet denken aan Louis Paul Boon.

Het bijzondere aan de roman is het steeds veranderend vertelperspectief. Het ene moment zit je in 1993 in café De Boerinkens, het andere in 1940, meteen daarop vertelt het hoofdpersona-

ge zijn leven aan zijn nageslacht. De geëngageerde Jeroen Olyslaegers wil het verhaal van de Tweede Wereldoorlog ook betrekken op de eenentwintigste eeuw. De manier waarop Antwerpenaren omgingen met de Jodenvervolging zet de lezer aan tot een het aftasten van de grenzen van goed en kwaad. Sommige deelnemers aan de pogrom op paasmaandag 1941 gingen immers later in het verzet. Nijdig Baardje verklaarde op zijn proces na de oorlog dat hij uit idealisme meewerkte aan de Jodenvervolging. Het hoofdpersonage daarentegen belandde in een schemerzone.

Olyslaegers tekent voor een boude en boeiende roman over de Tweede Wereldoorlog. (EDS)

Jeroen Olyslaegers, *Wil, De Bezige Bij*, Amsterdam-Antwerpen, 2016, 333 blz., 19,99 euro, ISBN 978 90 2349 843 8.